

Državni izpitni center

JESENSKI ROK

SLOVENŠČINA

==== Izpitna pola 1 ====

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Sreda, 24. avgust 2005

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

RAZPRAVLJALNI ESEJ

VOJNA IN LJUBEZEN V ROMANIH *MENJET ZA KITARO* IN *KOMU ZVONI*

V eseju je kandidat skušal

A primerjati Bergantovo in Jordanovo mnenje o vojni in ljubezni;

do 4 + do 4 točke

za **primerjavo** Bergantovega in Jordanovega mnenja o vojni in ljubezni, npr.: Oba junaka sta prostovoljca in avanturista; povezuje ju nekaj skupnih lastnosti: požrtvovalnost v boju, vitalizem in razumevanje ljubezni kot nečesa, kar presega vojni kaos. Kljub podobnosti pa se junaka v marsičem tudi razlikujeta. Jakob Bergant Berk veliko razmišlja o vojni. Zdi se mu naravno stanje sveta, saj je človeška družba nagnjena k agresivnosti. Tako je naša zgodovina pravzaprav zgodovina vojn, človeški značaj pa glede okrutnosti in preračunljivosti celo slabši od živalskega. Da je vojna tudi dokaz absurdnosti sveta, nas prepričuje Berk v svojih razmišljanjih o relativnosti sovraštva in ideologije v vojni. Berkov pogled na vojno se od Jordanovega razlikuje v poglobljenosti, skepsi in nadčasovnosti. Jordan je namreč v razmišljanju o vojni bolj tog in konkreten, saj se omejuje na špansko državljansko vojno, ki jo povezuje z neizbežnostjo revolucije. Razlikujeta se tudi v pogledih na ljubezen, čeprav poskušata oba ravno z ljubeznijo preseči vojni absurd. Berku pomeni ljubezen oz. erotika avanturo in dokaz vitalnosti. Spolnost se mu zdi najbolj prvinski stik med ljudmi, erotične zgodbe in dogodivščine pa (poleg umetnosti) edino, kar lahko preseže vojni kaos. Od Jordana ga ločujeta večja erotična radoživost in to, da mu kljub različnim ljubezenskim dogodkom z žensko ni uspelo vzpostaviti harmonične zveze.

Jordan je tudi v razmišljanjih o ljubezni bolj konkreten – skrbi ga za usodo Marie, ženske, v katero se je (prvič) resnično zaljubil. Da je njuna ljubezen prava, mu dokazuje občutek polnosti in sreče;

(do 2 + do 2 točki)

za povzetek mnenja brez primerjave;

(1 + 1 točka)

za opis zunanjih okoliščin v zvezi z vojno oziroma ljubeznijo;

8 točk

B razložiti, katero njuno mnenje o vojni ali ljubezni mu je najbližje;

do 3 točke

za **razlago** lastnega mnenja o vojni ali ljubezni;

3 točke

C povzeti Berkov in Robertov ljubezenski dogodek;

do 2 + do 2 točki

za **povzetek** Berkovega in Robertovega ljubezenskega dogodka, npr.: Jordan skuša zaradi vojnih razmer na začetku čustva razumsko utišati, a mu to ne uspe. Najlepše ljubezenske trenutke zaužije ob ljubljenju z Mario v spalni vreči – potrdilo o pravi ljubezni oba doživita v ljubezenskem prizoru v gozdu, ko se jima »odmakne« zemlja. Berk doživi v vojni več ljubezenskih izkušenj (npr. z Vesno, Sabino, Sonjo, Bridko, »temnopolto«, kmečko debeluško ...). Kandidat lahko izbere kateri koli dogodek in ga povzame;

4 točke

Č razložiti, zakaj se je njuno doživljanje teh dogodkov razlikovalo;

do 3 + do 3 točke

za **razlago** razlike v njunem doživljanju ljubezenskih dogodkov, npr.: Jordan se je že ob prvem srečanju z Mario zavedal, da je vojna ljubezen krhka in nepredvidljiva, a se ji zaradi njene silovitosti ni mogel upreti. Hkrati pa je bil vesel, še posebej po »gozdnem« ljubezenskem prizoru, da spada med redke srečneže, ki doživljajo pravo ljubezen. Berk takšne ljubezni v vojni ni našel, zato je tudi bežne ljubezenske/erotične stike doživljal drugače. Ker so mu ženske ponujale samo svoje telo, jih ni ne cenil in ne doživljal kot prijateljice, v čemer se močno razlikuje od Jordana;

6 točk

D pojasniti, kako je prepletenost vojne in ljubezni delovala na oba partizana ob koncu romanov;

do 3 + do 3 točke

za **pojasnilo** delovanja prepletenosti vojne in ljubezni na oba partizana ob koncu romanov, npr.: Najbolj je prepletenost vojne in ljubezni delovala na Jordana, ki je v španski državljanski vojni doživel globoko ljubezen z Mario. Obljubil ji je, da jo bo odpeljal stran, najprej v Madrid, nato še v Ameriko. Ker je bil v bitki ob mostu hudo ranjen, jo je prisilil, naj živi še zanj, saj sta v ljubezni postala en človek. Nerada ga je zapustila in odšla s skupino naprej, medtem ko je Jordan čakal nasprotnika v zasedi. Zavedal se je, da bo umrl, zato bi rad naredil še dobro delo – hotel je zadrževati sovražnike, da bi se gverilska skupina lahko rešila.

Med vojno Berk ni našel »prave« ljubezni. Na koncu romana ni doživel nobenega ljubezenskega dogodka, je pa občutil največjo ljubezen do svojega najboljšega prijatelja Antona;

(1 + 1 točka)

za samo obnovo koncev romanov;

6 točk

E pojasniti, kako je doživel prepletenost vojne in ljubezni ob koncu romanov;

do 3 točke

za **pojasnilo** doživetja prepletenosti vojne in ljubezni ob koncu romanov;

(1 točka)

za splošno mnenje o vojni in ljubezni.

3 točke

POZOR!

- Ocenjevanje nalog z **manj kot 600 besedami**:
 - a) *vsebina*: točke dodajamo po točkovniku,
 - b) *jezik*: število možnih točk za jezikovno pravilnost, slog in zgradbo ustrezno znižujemo, in sicer:

Število besed	Jezik. p.	Slog	Zgradba
600–450	6	5	5
449–300	4	4	4
299–150	2	2	1
pod 150	1	1	0

- Enakovredno upoštevamo različice, vendar morajo biti v nalogi dosledno rabljene:
 - Mariin/Marijin (**vendar samo Maria, Marie ...**)
 - Bitter, Bitterja .../Bitter, Bittra ...
 - Bitterjev/Bittrov
 - Mokrec/Mokrc
 - poker, pokra/pokerja
 - na svidenje/nasvidenje

INTERPRETATIVNI ESEJ

POZOR!

- Ocenjevanje nalog z **manj kot 600 besedami**:
 - a) *vsebina*: točke dodajamo po točkovniku,
 - b) *jezik*: število možnih točk za jezikovno pravilnost, slog in zgradbo ustrezno znižujemo, in sicer:

Število besed	Jezik. p.	Slog	Zgradba
600–450	6	3	2
-----	-----	-----	-----
449–300	4	2	2
-----	-----	-----	-----
299–150	2	1	0
-----	-----	-----	-----
pod 150	1	1	0

Vitomil Zupan: Menuet za kitaro (odlomek)

Vitomil Zupan: Menuet za kitaro. Ljubljana: DZS, 1999. Klasje, IX. letnik. 386–388.

V eseju je kandidat skušal

A povzeti odlomek in ga ustrezno nasloviti;

do 2 + do 2 točki

za **povzetek** odlomka in ustrezen naslov, npr.: Berk je sam v majhnem bifeju, posluša glasbo iz džuboksa, gleda televizijsko sliko in se spominja pogovora z Bitterjem na poslovljni večerji ter se preda toku misli o sodobnem svetu in smislu človekovega bivanja; odlomek bi naslovil ...

4 točke

B razčleniti vsebino odlomka na tri časovne dimenzije;

do 2 + do 2 +
do 2 točki

za **razčlenitev** vsebine odlomka na tri časovne dimenzije, npr.: Berkov miselni tok se nanaša na tri časovne dimenzije: preteklost, sedanost in prihodnost/brezčasnost. Preteklosti pripadata vojna in klasična umetnost, sedanosti razmišljanje o sodobni umetnosti, politiki in samem sebi, v prihodnosti napoveduje pojav množičnega turizma. V nadčasovnost spadajo pravljica o Vidkovi srajčici in vprašanja, na katera človek ne more dokončno odgovoriti;

6 točk

C razložiti, kako v odlomku pripovedovalec doživlja sebe in kako se vrednostno opredeli do posameznega časa;

do 2 + do 6 točk

za **razlago**, kako v odlomku pripovedovalec doživlja sebe in kako se vrednostno opredeli do posameznega časa, npr.: Občutek ima, da je tujec v tem svetu. Je kot risanka, brez smisla, osupel in obupan, brez namena, brez temeljev. Sedanji svet zavrača, čuti se izločen iz njega. Življenje teče po neki svoji logiki in temelji na navideznih vrednotah. Izgubilo je povezavo s preteklostjo. Berk sodobno umetnost zavrača, meni, da je brez vsebine in vrednot, da razpada na posamezne elemente. Modroslovci dvomijo o resničnosti sveta, znanstveniki o lastni potrebnosti in koristnosti. Politiki so demagoški, svojo kariero gradijo na splošno deklariranih samoumevnih vrednotah, v resnici pa jim gre le za oblast in denar. Razlike izginjajo, individualnost ljudi, krajev in narodov se je porazgubila. Za stari svet so značilne raznolikost, trdnost in neka logika. Preteklost noče umreti v nas, vanjo Berk veruje. Do prihodnosti je pesimističen, ciničen, ironičen, kar nakazuje z groteskno podobo pokanja zemlje, odpiranja grobov in množico turistov. Brezčasnosti pripadajo svet otroštva, ki je sam na sebi lep in bo vedno živel v nas, ter večna vprašanja, npr. o Bogu, človekovi svobodi;

8 točk

Č izreči se o Berkovih opredelitvah;

do 4 + do 4 točke

za **opredelitev in komentar**, npr.: Razumljivo je, da Berk tako doživlja svet. Ker je že starejši, sodobni svet zavrača, ne počuti se del njega, živi v preteklosti, zanj so pomembni spomini in nadčasovne vrednote, ki so stvar življenjske izkušnje. Tako običajno doživljajo svet starejši ljudje. Strinjam pa se z njegovim pogledom na sodobni turizem. Tudi sam ne maram konfekcijskega turizma, ampak svoj prosti čas poskušam preživeti čim bolj enkratno in neobičajno. Strinjam se tudi z Berkovo mislijo o demagogiji današnjih svetovnih politikov in multinacionalk, saj lepe besede ne morejo odpraviti socialnih krivic in ljudem zagotoviti človekovih pravic. Z globalizacijo vse svetovno dogajanje čedalje bolj obvladujejo multinacionalke z željo po dobičku ...

8 točk

D razčleniti modernistične slogovne postopke;

do 6 točk

za **razčlenitev modernističnih slogovnih postopkov**, npr.: Odlomek ni napisan kot strnjeno razmišljanje, pripoved je fragmentarna, povezovalni členi med različnimi deli odlomka (utrinek pogovora, pravljica, avantgardna predstava) so miselni preskoki oziroma asociacije;

6 točk

E do 3 točke za ustvarjalnost kandidatove ubeseditve ob upoštevanju celostnih meril za prav dobro ali odlično oceno in kadar ocenjevalec presodi, da je v eseju vsaj ena izmed naslednjih sestavin: vsebinska izvirnost ali prepričljivost, izvorni učinki v zgradbi ali izviren, domiseln slog.

3 točke